D·N
16/10 1946

De intellektuella flyktingarna

Det är icke möjligt att med någon säkerhet ange antalet s. k. intellektuella flyktingar i Sverige. Dels är själva begreppet obestämt, dels har icke någon generell registrering ägt rum. Om man till de intellektuella räknar alla som icke i sitt hemland försörjt sig på kroppsarbete eller häremot svarande arbete, torde i varje fall antalet uppgå till några tusen.

Av dessa har en stor del genom arbetsmarknadskommissionens försorg under längre eller kortare tid kunnat erhålla försörjning genom s. k. arkivarbete, dvs. arbete med statistikföring, materialsamling och forskning inom skilda offentliga, företrädesvis vetenskapliga, institutioner. De personer som sysselsatts på detta sätt tillhör de mest olika kategorier; många är kontorister utan någon akademisk eller över huvud högre intellektuell utbildning, andra har varit ämbetsmän, professorer, läkare och advokater, och en del av dessa är framstående forskare och lärda. Systemet med arkivarbete för utlänningar började praktiseras på våren 1943 och nådde sin största användning vid årskiftet 1945—46, då omkring 1.300 personer, av vilka flertalet balter, tjänstgjorde som arkivarbetare. Sedermera har en successiv begränsning ägt rum. Omkring 500 personer har genom offentlig eller enskild arbetsförmedling fått plats i den öppna marknaden. Därjämte har antalet begränsats genom s. k. skiftning; vederbörande ställes för en eller två månader utan arbete eller uppmuntras att därifrån få arbete eller understöd; de har huvudsakligen sysselsatts med kortvariga förordnanden på underordnade befattningar inom sitt verksamhetsfält. Flyktingar från Polen har i regel icke fått arkivarbete, då man utgått från att de skall återvända till sitt land. Denna kategori av flyktingar torde omfatta omkring 1.000 personer, av vilka en del fått arbete, medan andra undersökts av fattigvården eller privat; många förbereder återresa till Polen eller utvandring till annat land. Även andra grupper av intellektuella står utanför den nyss givna redogörelsen. Sammanlagt torde flyktingsklientelet omfatta bl. a. omkring 500 jurister, flera hundra läkare, något hundratal professorer och docenter.

I det hela lär man icke kunna beskylla den svenska staten eller de närmast ansvarige myndigheterna för härchet mot flyktingarna, tvärtom. Arkivarbetarna har i genomsnitt en ersättning av 300 kronor i månaden, och som provisoriskt understöd kan detta belopp icke anses vara orimligt lågt, även om det för många inneburit en väldig standardsänkning och, särskilt i fråga om familjeförsörjare, hårda umbäranden. Ett stort antal flyktingar har uttryckt sin tacksamhet över att i Sverige kunna få ett betalning fortsätta med ett intellektuellt arbete; genom vetenskapliga institutioner har det, vid att märka, gjorts möjligt för många forskare att i egenskap av arkivarbetare i huvudsak få fullfölja sin vetenskapliga verksamhet.

Det väsentliga är likväl att den nuvarande flyktingspolitiken dels i vissa begränsade hänseenden tar sig otillbillig, dels behöver utbyggas med åtgärder på längre sikt. I det förra hänseendet bör främst understrykas att en del utländska arkivarbetare utför ett synnerligen kvalificerat arbete vid vetenskapliga institutioner och att deras avlönande på sätt nu åker framstår som ett hänsynslöst utnyttjande av deras arbetskraft. Här borde en ändring komma till stånd genom att lönerna ställdes i relation till arbetsuppgiftens beskaffenhet. Någon svårighet i förhållande till de svenska arkivarbetarna kan här icke rimligen uppkomma, då dessa senare genomgående hör till en mindre kvalificerad kategori. Familjeförsörjarna bland flyktingarna borde vidare erhålla ett tillskott, så att icke fattigvården och barnavården behövde ingripa; samma princip borde givetvis tillämpas för svenska arkivarbetare. Det nyss nämnda systemet med skiftning ter sig ofta hårt; en utlänning som på detta sätt ställs utan inkomst har i fall av nöd endast att vända sig till flyktingnämnden — icke som svenskarna till arbetslöshetsnämnden —, en utestängning från arkivarbete innebär ofta för honom ett tvång att leva på privat eller offentlig välgörenhet.

En viktigare är emellertid åtgärderna på längre sikt. Här är det i första hand fråga om en effektiv arbetsförmedling, omskolning och en välvillig inställning från de svenska myndigheternas, företagens och arbetsmarknadens sida. För omskolning har en del åtgärder vidtagits av arbetsmarknadskommissionen, såsom bar språkkurser och en del annan undervisning organiserats. I stor utsträckning torde en uppdelning av klientelet vara ofrånkomlig, mellan å ena sidan dem som kan antas erhålla arbete i Sverige av samma art som de tidigare haft (t. ex. läkare, viss jurister och lärare) och som därför bör få sina yrkeskunskaper kompletterade med hänsyn till svenska behov, och å andra sidan dem som måste omskolas till helt andra yrken, till stor del kroppsarbete av skilda slag. En undersökning av flyktingsklientelet är nödvändig för att här komma till förnuftiga resultat. Beredvilligheten att utan fördomar godta väl kvalificerade utlänningar som likaberättigade arbetskamrater föreligger säkerligen inom större delen av motsvarande svenska yrkeskårer, även om erfarenheten visar en viss obenägenhet särskilt från läkarnas sida att motta utlänningar inom kretsen. Att Sverige, som har ont om läkare, icke skall kunna bereda plats åt ett begränsat antal skickliga utländska yrkesmän är en orimlighet. För alla de frågor som i detta sammanhang kräver en handläggning borde, såsom från olika håll föreslagits, en särskild beredning tillsättas. En generösare naturalisationspolitik än den som förts under senare år bör utgöra ett gott stöd för de syften som här angivits.

De allmänna skälen för en frisinnad flyktingspolitik har nyligen utvecklats i Dagens Nyheter av Gustaf Hellström. Främst bör understrykas att någon konflikt mellan ideella och egoistiska motiv endast i enstaka fall behöver uppstå. En stor del av flyktingarna kan, om en viljestyrt och rationalistisk anda får råda, bli ett utmärkt tillskott till den svenska folkstammen.

Handelshögskolan är värd ett redbart tack

för sin förenats att begränsa pappersmeriterna. Det mycket omtalade kompletteringsraseriet — kännbart nog för både studerande och deras föräldrar — har nått en sådan höjd att en kraftig reaktion blir nödvändig. På sina håll har denna motrörelse avsatt vissa resultat, på andra håll överväger man åtgärder. Det finns god anledning att uppmuntra alla strävanden som går ut på att stävja en betygsjakt som urartat till rena meningslösheten. Bara nu inte jäktandet efter extra finesser och fortsätter på en annan väg, alltså så att föräldrarna låter sina barn gå kvar exempelvis i näst högsta klassen — därmed ökande trängseln i skolorna — för att studentbetyget skall bli så mycket överlägsnare andras. Men även den tendensen, som spårats de senaste åren, skall väl kunna motverkas på ett eller annat sätt. Nu gäller det närmast kompletteringsbetygen. I somras begärde nya akolkommissionen — i samband med vissa provisoriska anordningar beträffande etterprövningsinstitut och partiell studentexamen — en särskild undersökning om fackhögskolornas erfarenheter av kompletteringsbetygens värde vid intagningen av studerande. Handelshögskolan är inte ensam om att betrakta dem som mer eller mindre värdelösa med hänsyn till den utbildning det är fråga om. Den moderna psykologin erbjuder i tvekssamma fall andra medel att komma till rätta med urvalsproblemet. Tiden är snart inne — om inte för så vid den stora gymnasiereformen — att börja ett formligt fältåg mot pappersmeriternas herravälde.

Luftfartsstyrelsen. Luftfartsstyrelsen har förordnat kontorsbiträdet Karin Montgomery till kanslibiträde och skrivbiträdet Birgit Tullstadius till kontorsbiträde.

Lantmäteristyrelsen. Lantmäteristyrelsen förordar till förordnande som e. o. byråsekreterare hos styrelsens byrådirigenten Carl-Axel Ramberg.

PRESSGRANNAR

Hr Erlanders debut som statsminister utmärkte sig, konstaterar Svenska Dagbladet (h), för att han talade om något annat än de politiskt centrala spörsmål som oppositionens ledare ställt:

Med stark rätt. som egendeslöjt konstaterade mot avsaga argument, och med osviklig formgivning. som tydde på träning från ungdomens studentdiskussioner, förklarade excellensen Erlander, att ingen från Hj. Branting och Per Albin Hansson skulle fullföljas med den koncentration till trygghetskravet och kulturell uppryming, som särskilt synes ligga den förutvarande statssekreterarens i socialdepartementet och exekutivministrärens om något tät. Envar måste kunna att här yttrade sig en akademisk kobetsaran och departemental fackman, som ämne icke vuxit in i uppgiften som rikspolitiker.

Också Morgon-Tidningen (s) är en smula reserverad i sin aktning för Erlanders insats:

När han blir varm i klädorna får oppositionen bevarligt. Ingen kan rimligen begära att han från första stund skulle ha Per Albin Hanssons tyngd och rutin. Men med tanke på de kraftiga omvärlningar som under loppet av några få dagar ägt rum i hans tillvaro och med det senaste pressande dygnet bakom sig var det en god prestation han utförde då han med känsla och kraft deklarerade sitt program som regeringsledare. Hans förnyade uppgörelse strax före midnatt med folkpartiledaren bekräftade denna iakttagelse.

Svenska Morgonbladet (fp) har ett liknande intryck av hr Erlanders personliga framträdande:

Nå, det är nu ingalunda lätt att axla Per Albins kappa. Denne kunde svara med ett skämt, en gest eller vad som helst och han hade alltid åtminstone sina partikamrater med på noterna. En nervös och lite upptagad hr Erlander har naturligtvis inte samma möjligheter, och det kan ingen begära. Fråga är väl, om det inte är gynnt att så bastigt och offcherett skjuta från honom i fråmsta laget. Hade han haft en förberedetid på ett par år, skulle han säkerligen bättre växt in i rollen som vårt största partis främste man.

Samma tidning gör en träffsäker kommentar till hr Erlanders kringgående svar på Bertil Ohlins direkta fråga om regeringens hållning till kommunisterna:

Hr Erlander tycks tro, att det kommunistiska partiet skall upphöra att existera. Naturligtvis vore detta önskvärt. men utvecklingen har ju under de senaste veken gått i motsatt riktning. Det socialdemokratiska partiet har gått tillbaka och kommunisterna gått framåt i motsvarande utsträckning. Vad finns det för anmälkheter för att vänden skall vända sig? Att det tillbakagående partiet bux flux skulle uppslukas det framåtgående har man svårt att tänka sig. Men vad har hr Erlander då för undeing för att bli en en enig arbetarklass?

Ny Dag (k) anmäler också sin avvikande mening:

Folkpartiledarens försök att pressa fram ett uttalande mot kommunisterna från hr Erlanders sida misslyckades. Den nye statsministern vägrade klokt nog att distansera på spekulationers och antagandenas lösa grundval; Om man således kan säga att hr Erlanders parad på de borgerliga angrepp var genska bydad, måste man säga att hans försök att karaktärisera det kommunistiska partiet som ett socialdemokratiskt annex var helt misslyckat.

Kommunisternas organ fäster sig emellertid främst vid den karaktäristik av de Moskvatrogna som föregick Bertil Ohlins frågor till statsministern:

Folkpartiledaren drog sig inte för att plocka upp de lumpnaste beskyllningar mot kommunisterna, som står att hitta i den kommunistfientliga pressens spalter. Så bundna buggade han om det fräcka pladet endet i Dagens Nyheter och en del socialdemokratiska och borgerliga landsortstidningar att Sven Linderot genom en gratulation till den kände och uppburne arbetarledaren O. W. Kuusinen på dennes 65-årsdag helt nyligen skulle ha hyllat "en uppvärmegering" som arbetat "i samfinnstånd med främmande makt". Hr Ohlin måddo väl av att höra den varning som Linderot gav de borgerliga partigängarna i ett annat sammanhang, att vara lite försiktigare med att hänmingslöst okvalificerade av kommunisterna. "Under senare år", sade Linderot, "har ni rätt ofta fått era upp roppan som ni så flitigt spottat i. Ni kommer att få spina också i framtiden."

Det är utan tvivel välgörande att höra hr Kuusinens gratulanter — det befrias från illusioner.

Handelsavtalet med Ryssland var ett av remissdebattens förgrundsämnen. Vestmanlands Läns Tidning (fp) nagelfar det Myrdalska konstgreppet att söka lägga ansvaret för leveransplanen på industrin:

Så skall det låta. Först låser regeringen fast sig vid en kredit på en miljard, så pressar den industrin på ett sätt som visserligen hr Myrdal inte vill kalla "obetänkligt", att acceptera en varulista, vilken aldrig skulle ha kommit i fråga utan påtryckningar, till sist sluter regeringen avtalet innan parterna enats om de viktigaste allmänna bestämmelserna, t. ex. om förbehåll för strejker m. m. Sedan står regeringens huvudargument. I ärendet i riksdagen och flyttar med några elegants tumeringar över ansvaret för avtalets fullföljande enligt det upplysande schemat på industrins folk: det är egentligen inte regeringen som bundit sig och landet, utan det är industrilederna som bär det "motvälliga" ansvaret för hur det hela går!

Svenska Dagbladet (h) pekar på den principiella välvillan och hovsamma tonen hos opponenterna i riksdagen:

Betänksamhet var ett genomgående drag hos de borgerliga inläggen, men å andra sidan undveks talarna från folkpartiet helt av den "tidsfientlige" i sin kritik, vemmeningsfränder i premen velat karaktärisera hela avtalet. Folkpartiledarens kontakt med avtalets uppkomst och utdragning i samlingsregeringen och i olika förhandlingar har i likhet med vad fallet varit beträffande deras kollegor inom övriga borgerliga partier ingalunda varit någon munkavle inne en ljuddämpare.

Sammanhanget mellan handelspolitik och prispolitik framhäves ständigt i debatten. Stockholms-Tidningen (fp) understryker att regeringen inte kunnat ge någon tydlig bild av sin hållning till inflationsbotet:

Inte ens det socialdemokratiska partiet mätte veta något om regeringens program mot inflationen. Hr Åkerberg, ordförande i bankoutskottet och förstakammergruppen, stod t. ex. och uttalade att en konferens om priser och löner skulle ha sin nytta med sig. Men hr Wigforss avvisade konferensidéen med motiveringen, att tiden inte var mogen. Han vill med andra ord, att regeringen skall förhålla sig passiv, medan arbetare och arbetsgivare får mäta sina krafter med varandra. Men jordbruket, hr Wigforss? Det vill också ha ett ord med i laget. Men, observerade, att hr Branstorp redan på detta stadium krävde en "bättre avvägning" av produktpriser och arbetslöner. Tror finansministern att det gäller bättre att finna den "rätta avvägningen" utan överlägsningar än med?

"Kvar står en allmän oro", sammanfattar Upsala Nya Tidning (fp) intrycken från remissdebattens ekonomiska del.

OFFICIELLT

Kommerskollegium. Byråsekreterare Folke Råberg förordas att uppehålla en e. o. förste byråsekreterarbefattning i kommerskollegium.

Konsulenten hos kollegium Ina Thörnblad har konstituerats till kanslichiefare.

Domsagoråd. Häradshövdingesämbetet i Alvdals och Nyeds domsagor söks av hovrättsrådet G. R. Gunæus i Göta hovrätt och E. H. Dahlin i Övre Norrlands hovrätt samt revisionssekreteraren J. E. Frostmark, Stockholm.

— Häradshövdingesämbetet i Västra Värends domsaga har sökts av hovrättsrådet J. W. A. Herrlin, Malmö, samt revisionssekreterarna O. Schell och H. Ivrell, Stockholm. Hovrättspresidenterna förordar Herrlin, Schell och Ivrell i angiven ordning.

Marinen. En tygofficerskurs för sjöofficerare anordnas 18 november—14 december. Den skall hållnings eleverna den ytterligare utbildning, som erfordras för att göra dem kompetenta för befattningen som tygofficer vid örlogsflottan. Kursen omfattar fyra veckor, varav ca tre veckor vid Karlskrona örlogsvarv och en vecka vid Bofors verkstäder. Som elever har kommenderats kaptenerna Classon, Ohlsson och P. G. S. J. Lindmark. Löjtnant Wirsén skall med bibehållande av sin befattning följa kursen i den mån så är möjligt.

— Kommendörkaptenen av andra graden Bjarke skall, utan hinder för sin kommendering fr. o. m. den 1 november, t. o. m. dagen före befälsteckneis hisande på ångaren "Ölund" stå till marinförvaltningens förfogande.

— I förberedande officerskurs för artilleriskola skall löjtnant Oredsson och i flygvikskurs i stationstjänst fänrik Abrahamsson, flottans reserv, vara elever.

— Löjtnant C. B. L. Wergren, flottans reserv, är inkallad till frivillig tjänstgöring fr. o. m. den 20 dc.

— Maringenjören av andra graden i maringenjörkårens reserv Hermelin skall den 19 ds avgå från sin kommendering för att tjänstgöra i marinförvaltningen.

— Kaptén Lewenhagpk skall tilla vidare även tjänstgöra som idrottsofficer vid Karlskrona örlogsstation.

— Som maringenjörskadetter har antagits maringenjörsaspiranterna H. I. Warrol, N. Nilsson, B. G. Wirén, N. O. Kallin, L. E. O. Mourath, H. U. Jakobsson, K. E. Friberg och R. I. Rendahl.

Läkarna. Medicinalstyrelsen har förklarat sig inte ha något att erinra mot att läkaren vid garnisonssjukhuset i Karlsborg medicinska avdelning C. G. A. Manhem erhåller den av honom sökta befattningen som regementsläkare vid Karlaborgs luftvärnsregemente med vilken tjänst är förenad chefsläkarbefattningen vid garnisonssjukhuset.

— Sjukhusdirektionen i Malmö har hos medicinalstyrelsen hemställt om åtgärder för att professor Malte Ljungdahl efter nådd pensionsålder 1 maj nästa år får stå kvar som överläkare vid sjukhusets medicinska klinik till dess befattningen blir besatt med ordinarie innehavare.

— Till provinsialläkare i Järpens distrikt förordar medicinalstyrelsen — sedan de på de två första förslagsrummen uppförda läkarna återtagit sina ansökningar — andre underläkaren H. Larshy, Mora-Noret.

Postverket. Generalpoststyrelsen har konstituerat förste kontrollören C. H. F. Dahlquist, Stockholm, till postmästare av klass I B vid postkontoret Stockholm 20, förste kontrollören L. O. K. Zetterblad, Stockholm, till överkontrollör vid postdirektionen i Stockholm, kontrollör A. H. F. Zandén, generalpoststyrelsen, till byråsekreterare på styrelsens första byrå, förste postmästerinnorna E. G. Ekblad, Stockholm, och E. O. T. Nilsson, generalpoststyrelsen, till kontrollörer, Ekblad på styrelsens tredje byrå, och Nilsson på styrelsens bankrörelsebyrå samt förste postassistenten J. G. A. Ågren, Eskilstuna, till postmästare av klass I i Hällefors samt överpostiljon G. E. Tell, Stockholm, till förste transportförman.

Statens järnvägar. Distriktschefen i Göteborg förordar till ingenjör vid 8 banavdelningen, Fallbyging, ingenjörerna G. H. Malmgren, Stockholm, L. H. Ramstedt, Falköping, och C. E. Tärnäs, Göteborg, i nämnd ordning. Distriktschefen förordar vidare till baningenjör vid 7 banavdelningen, Kristinehamn, ingenjörerna G. F. W. Zacco, Stockholm, B. O. Strid, Stockholm, och K. O. Hermansson, Storvik, i nämnd ordning.

— Distriktschefen i Malmö förordar till ett förordnande som ingenjör i A 24 i Nässjö ingenjör S. U. A. Jonsson, Luleå, varjämte ingenjörerna H. I. R. Rosell, Stockholm, och G. E. Knall, Östersund, anses böra ifrågakomma i nämnd ordning.

— Järnvägsstyrelsen har konstituerat till förste statistikskrivare statistikskrivare J. T. E. Wennerberg, Östersund. C:s pl trafikinspektörsexpeditionen, Bollnäs.

Läroverken. Till teckningslärare vid Hvitfeldtska läroverket i Göteborg förordar skolöverstyrelsens sekkunnige, f. d. overlärare A. Johansson, teckningslärarna Gösta Skyle, Hapsanda, Ebba Corvin, Göteborg, och Elis Hammarberg, Gävle, i denna ordning.

Realskolorna. Till en adjunktur i geografi och biologi vid hälsoläro vid samrealskolan i Malmberget har ingen sökande anmält sig.

— En adjunktur i tyska och engelska vid samrealskolan i Karlskoga söks av rektor N. J. Norbäck, Lycksele, adjunkterna Greta Wendin, Kiruna, och Hjördis Akeson, Skellefteå, e. o. adjunkterna J. V. Göransson, Landskrona, A. Aulin, Borlänge, B. W. Lundin, Karlskrona, E. R. Bergenrud, Luleå, C.-A. Dahlström, Borås, C. Humble, Norrköping, och Rosa Röjermark, Vara, lärarinnekandidaterna Elisabet Månsson, Tierp, och K. O. Bröms, Arjäng, samt fil. mag:na Karin Brodin, Smedjebacken, och A. B. Dahlin, Stockholm.

Mellanskolorna. Fil. mag. Eva Edberg, Stockholm, har förordnats till e. o. lärarinnevikarie vid Norrköpings kommunala mellanskola.

— Fil. mag. Gunvor Fehr har utsetts till extra lärare vid kommunala mellanskolan i Mellerud.

— Fil. mag. B. H. Blomstrand har av

åter i marknaden
Nu kan Ni åter få TUSSIN- det behagliga, effektiva slemlösande och välgörande läkemedlet vid förkylningshosta och luftrörskatarr.

Badfrotté i Ljusgården!

En vara, som rätt länge lyst med sin frånvaro ... Men nu finns den åter och säljes i Ljusgården i form av badhandduk, gästhandduk och tvättlappar. Prisexempel:

Badhandduk, vita med kulörta bårder i rosa, grönt och gult, 50×100 cm, pr styck ... **3:75**

Badhandduk, vita med kulörta bårder, extra tjock kvalitet, i blått, rött och grönt, 55×100 cm, pr styck **4:25**

Badhandduk i pastellfärger, rosa och blått, 45×80 cm, pr styck **1:95**

Gästhandduk, rutiga, 40×70 cm, pr styck **1:75**

Tvättlappar, rutiga, pr styck ..... **60 öre**

Ljusgården
t/o Nordiska Kompaniet

Antikt China åter på NK...

Ett efterlängtat meddelande för våra många kunder, som intresserar sig för antikt kinesiskt porslin. Det är en mindre, men vacker kollektion, huvudsakligen omfattande 1700-talsföremål, som just nu exponeras i Konstindustrihallen, undre bottenvåningen. Höe Ni till dem, som i åratal längtat att återknyta bekantskapen med det underbara antika kinesiska porslinet, gör redan i dag ett besök i

Konstindustrihallen, undre bottenvån.

t/o Nordiska Kompaniet

ENGLAND har gynnat oss ytterligare
med en sändning 100 % helyllekamgarn
Beställd kostym med provningar
till lågt pris
SEIFERTS Odengatan 51
vid Stadsbiblioteket

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.